

CHÚ Ý VỐN SỐNG, VỐN KINH NGHIỆM CỦA NGƯỜI HỌC TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC HỌC

○ TS. NGUYỄN THỊ TÍNH - ThS. ĐỖ VĂN QUÂN*

Vốn kinh nghiệm của người học rất phong phú, đa dạng được tích lũy trong quá trình sống, lao động và học tập, nghiên cứu... Cụ thể hơn, đó là trình độ hiện có của người học, rất cần cho họ trong quá trình chiếm lĩnh tri thức và kinh nghiệm mới; bởi trong quá trình dạy học, người học chiếm lĩnh tri thức, khái niệm và lại sử dụng nó như một công cụ để chiếm lĩnh tri thức, khái niệm mới. Tuy nhiên, trong quá trình dạy học, vốn kinh nghiệm của người học chỉ là vốn kinh nghiệm "chết" nếu GV không có những biện pháp hữu hiệu, hợp lý để huy động vốn kinh nghiệm của họ vào việc giải quyết các mục tiêu, nhiệm vụ học tập để ra. Thực tế cho thấy, trong quá trình dạy học, người học chỉ có thể tiếp nhận tình huống dạy học nhờ vào mối liên hệ chủ yếu giữa chính tình huống hoặc yếu tố nào đó của tình huống với kinh nghiệm của cá nhân người học. Chính vì vậy, GV cần phải có những biện pháp để huy động vốn sống, vốn kinh nghiệm của người học, làm cho nó luôn ở trạng thái "sống động" trong quá trình dạy học.

Giáo dục học (GDH) là môn học vừa mang tính khoa học, vừa mang tính nghề nghiệp cao. Nội dung môn GDH phản ánh đường lối quan điểm của Đảng và Nhà nước về sự nghiệp GD-ĐT, phản ánh hệ thống tri thức về nghề dạy học và những yêu cầu mang tính nghề nghiệp đối với người lao động sư phạm,... Thông qua môn GDH, người học sẽ được bổ sung, mở rộng, đào sâu những tri thức hiểu biết về công tác giảng dạy và GDHS, đồng thời rèn luyện, củng cố, hình thành hệ thống kỹ năng sư phạm và hình thành xúc cảm, tình cảm, niềm tin nghề nghiệp cần thiết theo yêu cầu của ngành học.

Nội dung của môn GDH có mối quan hệ chặt chẽ với vốn sống, vốn kinh nghiệm của người học, do đó trong quá trình giảng dạy môn GDH, nếu GV xây dựng được các biện pháp huy động vốn sống, vốn kinh nghiệm của người học vào giải quyết các nhiệm vụ học tập thì sẽ góp phần nâng cao kết quả, chất lượng quá trình dạy học môn GDH nói riêng và nâng cao kết quả quá trình đào tạo nói chung.

Để huy động vốn sống, vốn kinh nghiệm của người học vào giải quyết nhiệm vụ học tập, trong quá trình giảng dạy môn GDH, GV có thể sử dụng các biện pháp sau:

1. Tạo môi trường học tập thuận lợi cho người học

Môi trường học tập (MTHT) là toàn bộ những điều kiện vật chất và tinh thần diễn ra xung quanh người học, là nơi diễn ra hoạt động học tập của người học. MTHT tốt là môi trường mà ở đó, người học thoải mái, tự tin với việc học của mình, được chỉ dẫn, hỗ trợ học tập, được tôn trọng, được bày tỏ ý kiến, nguyện vọng của mình và được hợp tác với người khác (GV, bạn trong lớp) trong quá trình học tập. Để tạo MTHT thuận lợi cho người học, GV có thể sử dụng các biện pháp sau:

- Sử dụng KT «phá vỡ tảng băng» KT ba lần 3 hoặc «làm nóng» bằng cách cung cấp những thông tin về các thành viên trong lớp, những thông tin mới nhất về giáo dục, dạy học hoặc một tình huống có liên quan đến nội dung bài học, v.v...

- Tổ chức cho người học làm việc cá nhân với các vấn đề học tập, tạo điều kiện để họ thử sức mình trong quá trình «kiến tạo» tri thức dựa trên kinh nghiệm đã tích lũy được trong quá trình học tập lao động và sinh hoạt.

- Thường xuyên tạo ra các tình huống dạy học và đưa người học vào tình huống có vấn đề mà ở đó hàm chứa mục đích, nội dung dạy học và kích thích người học huy động vốn kinh nghiệm để giải quyết nó.

- Khuyến khích người học đặt giả thuyết nhằm giải quyết các nhiệm vụ học tập, tạo điều kiện để người học sáng tạo ra một sản phẩm, hay có một sự thành công nào đó.

2. Có nghệ thuật sử dụng hệ thống câu hỏi (CH)

Trong quá trình dạy học môn GDH, CH được sử dụng như là một phương tiện để tổ chức, kích thích, hướng dẫn người học chiếm lĩnh tri thức, hình thành kỹ năng nghề nghiệp cần thiết. Thiếu những CH định hướng sư phạm, việc dạy học sẽ dễ dàng rơi vào tình trạng trình bày hời hợt, nông cạn và không mang lại hiệu quả mong muốn. Có rất nhiều loại CH được sử dụng trong quá trình giảng dạy môn GDH: CH trình độ thấp - CH trình độ cao, CH đơn giản hay có tính

* Trường Đại học sư phạm - ĐHTN

phức tạp, CH sự kiện và CH có tính vấn đề, CH hội tụ và CH có tính phân kì,... Tuy nhiên, GV cần chú ý cách phân loại trên chỉ là một cách tiếp cận còn có nhiều cách tiếp cận khác sau đây:

- CH khái quát: là những CH bao quát toàn diện có thể liên quan đến nhiều bài học và nhiều môn học.

- CH bài học: là những CH hướng dẫn cho bài dạy, gắn với một nội dung bài học cụ thể.

- CH nội dung: là những CH chi tiết cho từng phần nội dung cụ thể của bài học.

- CH lí thuyết, nhằm nội dung trừu tượng và năng lực hàn lâm của sinh viên, nói chung là đòi hỏi trình độ cao.

- CH về độ tin cậy, nhằm đánh giá khả năng nhận thức, phán đoán, suy luận của người học.

- CH logic, nhằm vào những liên hệ bản chất bên trong của sự vật hiện tượng v.v...

Để sử dụng hệ thống CH có hiệu quả cần phải đảm bảo những điều kiện:

- Đảm bảo tính định hướng cho việc học, có tác dụng khai thác những ý tưởng hay, quan trọng của người học.

- Đảm bảo tính khoa học, tính logic và tính hệ thống, tính thách thức đối với người học, buộc người học phải đứng trước khó khăn thử thách.

- Đảm bảo tính sự phạm: sáng sủa, rõ ràng, ngắn gọn, vừa sức với người học và có tính phân hoá.

- Đảm bảo định hướng cho cá nhân, nhóm hay số đông người học.

- Đảm bảo tính biến đổi hay tính tình huống.

- CH được sử dụng phải đa dạng, phong phú với nhiều yêu cầu khác nhau.

3. Sử dụng tình huống sự phạm (THSP)

Trong thực tiễn, nghề nghiệp tương lai, GV sẽ phải thường xuyên xử lí những THSP đa dạng, phong phú. Qua việc xử lí những tình huống đó, họ sẽ tích lũy được vốn kinh nghiệm nhất định, vì thế trong quá trình giảng dạy môn GDH, GV cần phải tăng cường sử dụng những THSP để thông qua đó giúp người học có thể huy động những kinh nghiệm đã tích lũy được nhằm thực hiện các nhiệm vụ học tập đề ra. THSP rất phong phú đa dạng, nhưng khi sử dụng THSP phải đảm bảo một số yêu cầu: phù hợp và phục vụ cho việc thực hiện mục đích, nội dung dạy học môn GDH; gắn với thực tiễn giảng dạy và giáo dục ở nhà trường phổ thông; mang tính phổ biến, mang tính khái quát và tính hệ thống; phù hợp với trình độ nhận thức của người học, được xây dựng với nhiều mức độ giải quyết khác nhau.

4. Hướng dẫn người học làm bài tập lớn, tiểu luận

Bài tập lớn thường là những vấn đề mang tính khái quát cao. Đó có thể là yêu cầu đòi hỏi người học phải vận dụng kiến thức thực tiễn để chứng minh sự đúng

đắn của một quan điểm GDH; có thể là yêu cầu người học xây dựng, vận dụng một biện pháp cụ thể trong thực tiễn giáo dục ở trường phổ thông. Việc làm những bài tập lớn sẽ tạo cơ hội thuận lợi nhất cho người học vận dụng những kiến thức và kĩ năng đã tích lũy vào việc giải quyết những vấn đề của thực tiễn và của khoa học giáo dục đặt ra. Khi hướng dẫn người học làm bài tập lớn cần phải đảm bảo một số yêu cầu sau:

- GV phải xây dựng được hệ thống bài tập đa dạng, phong phú. Bài tập phải góp phần thực hiện mục tiêu môn GDH, vừa sức với người học và phù hợp với điều kiện hoàn cảnh học tập nghiên cứu của người học.

- Hướng dẫn người học quy trình thực hiện bài tập lớn, tiểu luận.

- Việc đánh giá kết quả phải công bằng, khách quan.

Huy động vốn sống, vốn kinh nghiệm của người học vào giải quyết nhiệm vụ học tập trong quá trình giảng dạy môn GDH là một biện pháp quan trọng nhằm nâng cao chất lượng hiệu quả môn học nói riêng và chất lượng đào tạo nói chung trong nhà trường sự phạm.

Vốn sống, vốn kinh nghiệm của người học rất đa dạng phong phú, tùy theo từng điều kiện, hoàn cảnh, nhiệm vụ, nội dung học tập nghiên cứu khác nhau mà GV có những biện pháp huy động vốn sống, vốn kinh nghiệm của họ một cách khác nhau.

Một trong những yêu cầu cơ bản giúp GV có thể huy động được vốn sống, vốn kinh nghiệm của người học là phải hiểu người học, nắm bắt được nhu cầu hiện có, sẽ có và trình độ hiện tại của người học. Đồng thời, GV phải có nghệ thuật sự phạm trong việc sử dụng các KT dạy học hiện đại nhằm huy động vốn kinh nghiệm của người học. □

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Như An. **Phương pháp giảng dạy giáo dục học**. NXB Giáo dục, H.2000.
2. Đặng Thành Hưng. **Lí luận dạy học hiện đại - Biện pháp kĩ thuật**. NXB Đại học quốc gia, H.2002.
3. C.Rogers. **Phương pháp dạy học hiệu quả**. NXB Trẻ, TP. Hồ Chí Minh 2002.
4. Nguyễn Thị Tính. "**Các biện pháp tổ chức hoạt động tự học môn Giáo dục học**". Luận án tiến sĩ; ĐHSP Hà Nội, 2004.

**Kính mời các đơn vị trường học đặt mua
Tạp chí Giáo dục Quý II năm 2007 tại các
bưu cục gần nhất hoặc tại Tòa soạn theo
địa chỉ: Tạp chí Giáo dục, số 4 Trịnh Hoài
Đức, Hà Nội; ĐT: 04.7345363; Fax: 04.
7345363.**

TẠP CHÍ GIÁO DỤC

